

Проф. д-ръ Анастасъ Тодоровъ Иширковъ

Роденъ е на 5 априль 1868 год. въ гр. Ловечъ. Баща му, който произхождалъ отъ старо имотно семейство и се занимавалъ съ кафтанджийство, се поминалъ много младъ. Неговиятъ единственъ синъ останалъ безъ баща на година и половина. Съ отглеждането му се заели майка му — Мария, дъщеря на богатия кожухаръ Цочо Дочовъ Хитровъ, и баба му Недка, бащина майка, дъщеря на Кочо Тюфекчията, родомъ отъ Казанлъкъ. Майката на Иширкова била завършила втори класъ на тогавашното училище въ Ловечъ при даскалъ Манолъ Лазаровъ и подпомагала сина си въ неговото учение. Въ Освободителната война загинала майка му и веднага следъ това се поминала и баба му Недка, та малкиятъ Анастасъ останалъ кржгълъ сиракъ. Прибрали го майчинитѣ му родители дѣдо Цочо и баба Гаца. При тѣхъ живѣлъ до 1884 година, когато, следъ като свършилъ трети класъ въ Ловечъ, отива въ Габрово да продължи учението си въ тамошната гимназия. Тамъ Иширковъ следва отъ IV до VII класъ, но презъ януарий 1888 година станалъ бунтъ въ гимназията, затова той завършилъ VII класъ въ Търновската гимназия.

Като гимназистъ Иширковъ събиралъ народни умотворения, които не сж печатани, но били използвани отъ покойния проф. Б. Цоневъ въ дисертацията му „Източнобългарски вокализъмъ“.

Когато Иширковъ завършилъ гимназия, подалъ заявление въ Министерството на народното просвѣщение да бжде назначенъ за учителъ въ нѣкое погранично село. Вмѣсто назначение той получилъ отъ Министерството телеграма, дали би се съгласилъ да постѣпи като стипендиантъ въ новоотворения Висшъ педагогически курсъ, който, както е известно, после се разви въ Висше училище. Той се съгласява и постѣпва въ отдѣла по история. Още въ време на следването си Иширковъ захваналъ да печати — първо, две стихотворения въ разградското сп. „Свърѣмникъ“ въ есента на 1889 год., а отпосле — разкази въ шуменското сп. „Искра“. Висшето училище Иширковъ завършва въ 1891 год.

Следъ това Иширковъ бива назначенъ за учителъ въ Варненската мъжка гимназия. Понеже предметътъ история билъ заетъ, той преподавалъ география, български езикъ и краснописание. Тукъ той засилва печатането на разкази и може би това му помага да бжде изпратенъ въ началото на 1892 учебна година въ Лайпцигъ да се специализира по славянска филология. Въ Лайпцигъ Иширковъ слушалъ две години най-вече Лескина по славянска филология, Лампрехта по история, Ратцеля по география и Фолкелта по философия. Сжщевременно се занимава съ изследвания по българска история и пише разкази, отъ които два: „Планинче“ и „Приказка за фрака“ се доста харесватъ. Презъ ваканцията на 1893 година Иширковъ прекаралъ въ Нанси, гдето въ библиотеката напълнилъ нѣколко тетрадки съ извадки отъ исторически съчинения. Отпосле напечаталъ нѣколко исторически статии въ сп. „Български прѣгледъ“, като „Момчилъ юнакъ“, „Крумъ“, „Заробването на императора Балдуина“ и др.

Непредвидени обстоятелства станали причина да бждатъ повикани назадъ както други изпратени въ Лайпцигъ за специализиране по различни науки, така и Иширковъ. Но, благодарение на поддръжката на братята Стефанъ и Иванъ Ватеви той остава още една година и презъ августъ 1895 год. издържалъ докторски изпитъ съ главенъ предметъ география при Ратцеля, второстепененъ предметъ славянска филология при Лескина и третостепененъ по философия при Фолкелта.

Като се завърналъ въ София, Иширковъ билъ назначенъ на 1 IX 1895 година учителъ по география въ мъжката гимназия. Тамъ, освенъ съ уроцитѣ си, се занимавалъ съ писане статии по география.

Презъ лѣтното полугодие на 1896 год. Иширковъ билъ пратенъ отъ Министерството на народното просвѣщение за специализиране въ Берлинския университетъ.

Следъ тази основна научна подготовка, когато се открива катедрата по география въ Висшето училище, Иширковъ чрезъ конкурсъ бива назначенъ за доцентъ по география и обща етнография на 1 II 1898 год. и отъ тогава цѣли 35 години той е преподавателъ въ Университета. Редовенъ доцентъ е билъ до 1 II 1903 год., следъ това до 10 VI 1909 год. — извънреденъ професоръ и отъ тогава до днесъ — редовенъ професоръ. Като пръвъ преподавателъ по география въ Университета, Иширковъ е и пръвъ уредникъ на Географския институтъ при него. Той полага основитѣ на богатата библиотека и разнообразнитѣ сбирки, които притежава този институтъ. Наредъ съ задълженията си като уредникъ на институтъ, титуляръ на катедра и професоръ, той е взималъ участие и въ управлението на Университета, като членъ на академическия съветъ, три години (1910/1911, 1918/1919 и 1920/1921) като деканъ и въ 1915/1916 год. като ректоръ на Университета.

Иширковъ е преподавателъ по география и членъ на академическия съветъ на Свободния университетъ отъ основаването му въ 1920 г. до днесъ.

Иширковъ е пращанъ въ чужбина съ политически и културно-научни мисии: въ 1913 година бѣ членъ въ българската делегация за сключване мирния договоръ въ Букурещъ, въ Германия — два пѣти и въ Швейцария — презъ Голѣмата война.

Като пръвъ нашъ професоръ и ученъ по география Иширковъ е пращанъ отъ Университета и отъ Бълг. геогр. дружество като представителъ въ разни международни и други конгреси. Така, въ 1899 год. той е представителъ на Университета при 100-годишния юбилей на Берлинския университетъ, въ 1928 год. — представителъ на Географското дружество при 100-годишния юбилей на Берлинското географско дружество; освенъ това, участвувалъ е въ нѣколко международни и славянски конгреси по география и етнография.

Поради голѣмитѣ заслуги къмъ науката Иширковъ е членъ на множество наши и чуждестранни научни институти: 1) действителенъ членъ на Българската академия на наукитѣ отъ 1906 год., 2) действителенъ членъ на Българския археологически институтъ, 3) редовенъ членъ на Българския наученъ земеделско-стопански институтъ, 4) редовенъ членъ на научния институтъ „Западни покрайнини“, 5) редовенъ членъ на научния институтъ „Добруджа“, 6) дописенъ членъ на Сръбското географско дружество (отказалъ се въ 1918 год.), 7) дописенъ членъ на Маджарското етнографско дружество въ Буда-пеща 8) действителенъ членъ на природоматематическия клонъ на Научното дружество „Шевченко“ въ Львовъ, 9) дописенъ членъ на Географското дружество въ Берлинъ, 10) дописенъ членъ на Чехословашкото географско дружество въ Прага и 11) дописенъ членъ на Славянския институтъ въ Прага.

Иширковъ е предприемалъ много географски изучавания и пѣтувания въ България, Македония, Тракия, Добруджа, Сърбия, Босна, Херцеговина, Черна-гора, Гърция, Ромъния, Унгария, Австрия, Чехословашко, Германия, Полша, Дания, Норвегия, Швеция, Англия, Шотландия, Холандия, Белгия, Франция, Швейцария, Северна и Сръдна Италия, по островитѣ въ Бѣло море и Смирна въ Мала-Азия.

Най-после, Иширковъ е билъ членъ въ редакционнитѣ комитети на списание „Български прѣгледъ“ (последнитѣ му три години), „Vulgarische Bibliothek“, издавана въ Лайпцигъ, „Австрийска библиотека“ — въ Виена, „Географска библиотека“ — въ София и редакторъ на сборника „Ловечъ и Ловчанско“, кн. I-IV.